

Rok Aleksandra Majkowskiego

Rozpoczynający się rok 1998 upływał będzie pod patronatem Aleksandra Majkowskiego. Ten znamienity przedstawiciel ruchu kaszubskiego - przywódca Młodokaszubów oraz duchowy ojciec zrzeszenców - na trwałe zapisał się w dziejach kaszubskiej myśli i w historii naszej literatury.

To właśnie w bieżącym roku mija 100 lat od jego pierwszych kontaktów ze środowiskiem „Gazety Gdańskiej”, w której publikował i którą przez pewien czas kierował. Rok 1998 jest także rokiem 90. rocznicy ukazania się pierwszego numeru „Gryfa. Pisma dla Spraw Kaszubskich”, wokół którego Majkowski skupił rodzimą inteligencję i który dał początek powołanemu przed 86 laty Towarzystwu Młodokaszubów. Wreszcie 10 lutego br. minie sześćdziesiąt lat od śmierci autora powieści „Żecé i przigòdë Rémusa”, która również niemal 60 lat temu ukazała się drukiem po raz pierwszy w całości. Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej oraz środowiska kaszubskich wydawców chcąc uczcić pamięć Aleksandra Majkowskiego podjęły działania wydawnicze związane z wymienionymi datami z jego życiorysu.

Z końcem ubiegłego roku Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie wspólnie z Instytutem Kaszubskim w Gdańsku wydało interesujące materiały z sesji naukowej zatytułowanej „Życie i twórczość Aleksandra Majkowskiego”. W książce znalazło się dziewięć referatów traktujących o różnych dziedzinach aktywności Majkowskiego. Prof. Józef Borzyszkowski pisze o związkach pisarza z Gdańskiem, a Cezary Obracht-Prondzyński o jego wieloletniej przyjaźni z Janem Karnowskim. Profesorowie Tadeusz Linkner i Jerzy Tredler przyglądają się twórczym fascynacjom i literackiej kaszubszczyźnie Majkowskiego.

Friedemann Kluge odtwarza obraz Niemca w „Remusie”, zaś Edmund Kamiński piękną kaszubszczyzną opisuje swoje kontakty z rodziną Majkowskich. Gaudenty Alfons Kustusz przypomina utwory pisarza związane z Kalwarią Wejherowską, przede wszystkim „Pielgrzymkę Wejherowską”. Na koniec Jarosław Rusak, Janina Kurowska i Bogusław

Breza prezentują spuściznę Franciszki i Aleksandra Majkowskich w zbiorach MPiMKP w Wejherowie.

Staraniem Oficyny „Czec”, pod koniec stycznia br., ukaże się zapowiadane już wcześniej kolejne wydanie największego literackiego dzieła Aleksandra Majkowskiego - „Żecé i przigòdë Rémusa”. Książka ta po raz pierwszy wznowiona została w latach 1974-1976. Wcześniej doczekała się polskiego przekładu dokonanego przez Lecha Bądkowskiego. W roku 1996 Oficyna „Czec” wydała powieść Majkowskie-

go w wersji dwujęzycznej kaszubsko-polskiej. Rok później ukazało się wznowienie polskiej wersji powieści (z roku 1969). Tym razem powieść wydana zostanie ponownie w języku kaszubskim, z tą jednak różnicą, że według zasad ortograficznych ustalonych w maju 1996 roku, a nie jak dotąd według ortografii przedwojennej.

W połowie 1998 roku ukażą się również poetyckie utwory Aleksandra Majkowskiego. Większość z nich wydana była w roku 1957 w zbiorze „Wiersze i frantówczy”. Wiersze do tego tomiku zebrał i opracował Leon Roppel. Nad nowym wydaniem pracuje oficyna „Szos”. Oprócz wierszy, ballad i frantówek w zbiorze znajdzie się także poemat „Jak w Kòscérznie kòscelnégò òbrëlë abò piãc kawalérów a jedna jedinò brutka”. Tym ostatnim zadebiutował Majkowski na łamach „Gazety Gdańskiej” w roku 1899. Oczywiście wszystkie utwory w języku kaszubskim ukażą się w uwspółcześnionej ortografii.

Na koniec stycznia oficyny „Szos” i „Czec” wspólnie z wejherowskim muzeum planują również wydanie trzeciego numeru pisma „Zsziwk”, który po części poświęcony będzie Majkowskiemu. Zapowiada się zatem prawdziwa uczta dla miłośników literackiego talentu Aleksandra Majkowskiego. Talent ten docenili radni gminy Kartuzy nadając Szkole Podstawowej nr 5 w Kartuzach imię wielkiego pisarza. Pod koniec kwietnia nastąpi uroczyste nadanie imienia. Ciekawe czy do podobnych przedsięwzięć dołączą także inne środowiska, które poprzez swoje działania będą chciały upamiętnić rok jubileuszowy Aleksandra Majkowskiego?

Aleksander Majkowski z córką Damroka.

Repr. Edmund Kamiński

(jaż.)

Po naszych publikacjach

Ofiarom I wojny światowej

Zbulwersowały mnie słowa artykułu sygnowano inicjałami (A.J.), pisane tłustym drukiem „Nasi dziadowie służyli w armii cesarza Wilhelma w czasie działań wojennych w przekonaniu, że bronią własnej ojczyzny - Kaszub.”

Odkładając „Nordę” pomyślałem sobie, że korespondenta (A.J.) nie tylko mylnie, ale fałszywie ktoś pouczył, o jakie ideały i w jakiej sprawie walczyli nasi dziadowie pod rządami cesarza Wilhelma. Wystarczająco długo przebywałem pod dachem mojego dziadka Mikołaja, aby nasłuchać się o gorzkiej prawdzie, gdy bezpardonowo w roku 1914 wcielano go do wojska pruskiego. Liczył sobie 43 lata. Nigdy nie wspominał, że słusznie poświęcił czas i siły w imię własnej ojczyzny - Kaszub. Dziadek Mikołaj, jego bracia jak i koledzy stanowili mięso armatnie (kanonenfutter) w imię cesarza z Prus. Całkiem inna była ich mentalność niż korespondenta „Nordy”.

Muszę powiedzieć, że dziadek Mikołaj ani jego towarzysze nie uważali siebie za

weteranów. Tak samo nie twierdzili, że walczyli w imię powstania swojej Ojczyzny, ponieważ w tym celu nie zostali powołani ani wystąpi pod Verdun czy Mez. Na jakich zasadach w pruskiej niewoli powoływano Polaków do armii Wilhelma, odsyłam korespondenta (A.J.) do „Pomeranii”, szczególnie do artykułów historycznych z ostatnich lat.

Stanisław Lewna

Lipusz

W kùmkù na sankù

W kùmkù na sankù Knòpik malinczi
zaczinò zbierac lëdzcze ùczinczi,
dobrima drogã do nieba sceli
bë lëdze dostãp do rajù mielë.

A niegòdzëwë lëdzcze wëstãpczi
soli do wiòldzi sledzowi beczi,
bë nie kalëtë lëdzczi òsobë
nã Gòrzkã Gòrã òstòwiò sobie.

Tam je ze sobã na Krziż przëbije,
sok co pùscëtë dëcht sòm wëpije
ë chòc bë bëłë nôbarzi szcaponë
w Jegò Krwi Swiãti bądã wëpronë.

Wiòlgã miòscã lëdzy ògarnie,
kòzdëmù winòszk włòzi na skarnie
ë w ruchnach biòłëch we krwi òpronëch
wprowadzy w Raju òdemkëtë brómë

Stanisław Bartélek

Zëmòwò droga

- Zaprzëgòjze ju tegò kònia.
Jò jem naszëkòwónò!

- Ten pindel z pielëchama
mòsz tã włòzonã na sanie?

- Jo, wszëtò je przërëchtòwónë.
Deczi tãz jò ju zaniòsła.
Wëzje ju zaprzëgòj, bò mie pòbòlëwò coròz czãscy.

Antòn dopiã zakët, czòpkã zawiãzòł pòd brodã i òdemknãł dwiërze. Kùrzatwa nic nie zelza. Jak tu jachac? Wszëtczë drodzì sã zawiòné. Włòzìł jész do wasãga szëflã, żebë przekòpac drogã, czej smiòta nie pùdze òbjachac.

Że tãz w takã krzëkwã przëszedł na Stazjã ten czas. Turu zòdnégò ni ma widzec. Pòlama mùszã jakòs dojachac do szaségò. Tam mòze plëdzì bądã miãlë przedërchónë. Timezasã co zaprzigòł, Stazja wkrëgla sã na sanie. Owinãł jã dekama. Sòm sòdł z bòkù i pòmału rëszìł z pòdwòrzégò. Zarò za bùminkama wiater ùderzìł jim w plece. Tak wiòł, że wnet nie czëlë zwònka przë sle. Widzec bëło le na pòrà kroków. Antòn mùszòł ùwãzac, żebë nie zblãdzëc ani nie wjachac w jaczë błòtkò. Szczęstlëwie dojachelë do szaségò. Chòc i tu droga nie bëła lepszò, czëlë sã pewni, bò szasë bëło òbsadzonë drzewama.

Stazjã bóle chwòtałë ju tak czãsto, jakbë miała za chwilà rodzëc. Pònògla, żebë jachac jész chùtczi, chòc Antòn pògòniòł i tak dosc òstro. Kòń szedł dërch flot. Mielë ju wicy jak pòłowã drodzì za sobã, czej kòle Pòmiska zarznãłë w sniegu. Do Bëtowa jész szmat drodzì. Chłòp chwòcył

szëflã i szëflowòł jãz sã cali zmòkl. Czej przëszedł do saniów Stazja bëła czësto mer. Òdemknãł szklònkã z kawã i dól ju sã napic. Wzãła pòrà szlusków i rzekła, że ju ùrodza. Òbòje wëlãkli jachelë dali do ne Bëtowa. Stazja nie wiedza, czë to dzeckò tam pòd dekama jész zëje, czë nie. W gòrce wãzã sniegù, a czej sã roztopił wsenãta rãkã pòd czitle, namakla glòwkã dzecka i tã mòkrã rãkã zrobiła trzë krziziczi. Wëszeptã: „Dzëcuszkò mòje, jò cebie chrzcã. W miono Ojca i Sëna, i Dëcha Swiãtégò”. Z òczów kùlałë jì sã wiòldzë lzë, chtërne miarzlë na chùstce kòle brodë.

Kòreszce przëjachelë do szpitala. Antòn ùwiãzòł lëcczi do saniów i chùtkò pòbiegł ren. Zarò przënëkelë z nosëdłama. Ledwie żëwã Stazjã z dzeckã zjãł z saniów i zaniòslë doktoróm. Bialkã ùda(o sã ùretac, ale dzeckò bëło ju zëmne.

Stazja przëjacha dodóm czej dzeckò bëło ju dównò pòchòwónë. Ksãdz pòchòwòł je jakbë bëło òchrzonë, le Stazja wãtpia, czë ten ju chrzest bëł wòzny. Chrzest takã mòkrã rãkã, zdebëlkã wòdë ze sniegù. Ksãdz jã ùspòkòjwiòł, że dzeckò je na pewno w niebie i mòdli sã za niã, żebë wicy tëlì ni mùsza cerpiec.

I doch tak mùszało bëc, bò pòzni ùrodza jész troje dzeczy, a wszëtczë szczęstlëwie.

(SB)

Pielgrzymka samorządowców do Ojca Świętego

Kaszubi z góralami w Watykanie

Tuż przed Wigilią Bożego Narodzenia miała miejsce niecodzienna pielgrzymka do Watykanu. Na apel burmistrza Zakopanego, które ofiarowało Ojcu Świętemu okazałą choinkę, odpowiedziały samorządy lokalne z różnych stron Polski, wysyłając swoje delegacje. Wśród blisko dwóch tysięcy pielgrzymów była też w Watykanie 40-osobowa reprezentacja samorządowców kaszubskich z ziemi puckiej.

Jan Paweł II, jako papież z Polski, przeniósł tradycję betlejemskiego żłóbka i bożonarodzeniowej choinki na watykański plac Świętego Piotra. Różne nacje ofiarowały Ojcu Świętemu w minionych latach okazałe świerki (ostatnio Słowacy, Niemcy i Słowacy). W tym roku pośrodku placu, tuż przy strzelistym obelisku egipskim z I w. p.n.e. (sprowadzonym do Rzymu przez Kaligulę, a umieszczonym na tym miejscu w 1586 r. przez papieża Sykstusa V), na którego szczycie, w kulistej urnie, znajdują się relikwie Krzyża Świętego, stanęło 32-metrowe drzewko z Polski. Miało ono symbolizować

hołd tatrzańskich górali

złożony Ojcu Świętemu w imieniu wszystkich polskich samorządów. Drzewko to bowiem wyrosło pod umiłowymi przez papieża-Polaka Tatrami i oddychało tam polskim powietrzem.

„Mamy nadzieję, że ten szczególny znak, mający dla nas wyjątkowe znaczenie, stanie się za Waszą aprobatą i przy Waszym udziale, symbolem jedności całego społeczeństwa, bez względu na jakiegokolwiek tworzone przez ludzi podziały. (...) Spotkajmy się u boku Ojca Świętego i przekazmy choinkę” - napisał w liście do wszystkich samorządów polskich burmistrz Zakopanego, Adam Bachleda-Curuś.

Ziemia puckska

pozytywnie odpowiedziała na ten apel. Cztery z sześciu samorządów - Jastarnia i Władysławowo oraz miasto i gmina Puck - wydelegowały przedstawicieli, by podpisali się swoją obecnością pod góraliskim hołdem składanym następcy Świę-

tego Piotra na Stolicy Apostolskiej w Rzymie. By razem z nimi dziękowali Ojcu Świętemu: „żeś nas wydosłał z czerwonej niewoli, a teraz chcesz i uczysz, jak Dom Ojczysty, polski, wysprzątać z tego co hańbi, rujnuje, zniewala, gubi”. By też przyrzekli jak górale u stóp krzyża na Giewoncie 6 czerwca ub.r.: „mocno trwać w wierze i tradycji chlubnej przodków naszych, a ślubów jasnogórskich Narodu Polskiego dochować”.

Nie była to więc zwykła wycieczka, lecz pielgrzymka zainspirowana wiarą, której trudny rekompensowały wrażenia i przeżycia tak duchowe, jak i estetyczne. Wszak obok śladów kultury antycznej starożytnego Rzymu, miejsc święconych męczeństwem pierwszych chrześcijan, przykładów rozkwitu i upadku potęgi Cesarstwa Rzymskiego oraz niezliczonych zabytków z czasów Państwa Kościelnego nie sposób było przejść obojętnie. Rzym i Watykan pozostawiają bowiem przeogromne wrażenia w świadomości chyba u każdego, a już na pewno u tych, co znajdują się tam po raz pierwszy.

U grobu Świętego Piotra

Poznać bogactwa zabytków Wiecznego Miasta w ciągu kilku godzin nie sposób. Dlatego wybiera się to, co najważniejsze. Zaczyna się oczywiście od postawienia stopy na Piazza san Pietro (placu św. Piotra), rozpoczynając się przed Bazyliką św. Piotra i otoczonym dwoma skrzydłami czterorzędowej kolumnady wzniesionej w połowie XVII w. przez niezrównanego mistrza Gian Lorenza Berniniego. Liczy ona 284 kolumny doryckie zwieńczone 96 statuami świętych. Nad wszystkim góruje jednak, w całym swoim

Samorządowcy przyjechali do Rzymu nie tylko by go zwiedzać, ale przede wszystkim, by spotkać się z Ojcem Świętym na wspólnym oplatku w auli Pawła VI.

dostojeństwie, przeogromna kopuła Bazyliki św. Piotra, budowana zgodnie z pierwotnym projektem Michała Anioła z 1547 r. Jej autor nie dożył wybudowania swej wielkiej kreacji. Gdy umierał w 1564 r. budowa jeszcze trwała, ale jego dzieło zachwyca po dzień dzisiejszy. Harmonii i bogactwa wnętrza bazyliki, do którego prowadzi pięć bram z brązu (pierwsza z prawej, zwana Bramą Świętą, jest rozmurowywana osobiście przez papieża z okazji jubileuszowego Roku Świętego co 25 lat) nie sposób opisać. To trzeba zobaczyć, chociaż i tak nie zdola się od razu zapamiętać tego mnóstwa przepięknych i cennych dzieł sztuki wybitnych artystów. Największe wrażenie wywiera chyba ołtarz papieski pod kopułą, nad którym rozpościera się imponujący baldachim z brązu, arcydzieło Berniniego. U stóp ołtarza usytuowana jest wspania-

ła kaplica w kształcie półokręgu ograniczonego balustradą, w której spoczywa ciało Świętego Piotra Apostoła. Bazylika i znajdujące się pod nią Groty Watykańskie to miejsce spoczynku wielu spośród papieży od czasów Ojca Kościoła.

Na kolanach po Świętych Schodach

Nie mniejsze wrażenie wywiera Bazylika Świętego Pawła za Murami, rozmiarami zbliżona do poprzedniej świątyni i budowana również od IV w. Co prawda niewiele zachowało się do dzisiaj z pierwotnej konstrukcji kościoła po pożarze z 1823 r., ale stoi ona - jak niesie tradycja - na miejscu, w którym pogrzebane zostało ciało św. Pawła Apostoła. Godne uwagi są szczególnie tony z wizerunkami wszystkich papieży od czasu św. Piotra po Jana Pawła II (przy którym pozostaje miejsce na wpisanie liczby lat pontyfikatu). Jest tam jeszcze kilka miejsc wolnych na wizerunki kolejnych następców Chrystusa na ziemi - jak głosi przekaz gdy wszystkie miejsca się zapełnią, nastąpi koniec świata.

Kolejna bazylika - św. Jana na Lateranie, to najstarszy kościół chrześcijański i do dziś katedra Biskupa Rzymu - każdemu odwiedzającemu Wieczne Miasto kojarzy się ze słynnymi Świętymi Schodami. Po nich to miał wchodzić Chrystus, wezwany do pałacu Poncjusza Piłata. Sprowadziła je do Rzymu matka cesarza Konstantyna (który zniósł prześladowania wobec chrześcijan), św. Helena. Tłumy pielgrzymów oczekują zwykle, by na kolanach i w skupieniu pokonać 28 stopni prowadzących do wizerunku Chrystusa Ukrzyżowanego, ofiarowując ze wzruszeniem własne modlitwy w intencjach, z którymi przybyli w to święte miejsce.

Niezliczone bogactwo zabytków

Wzruszeń w tych miejscach przeżywają pielgrzymi i turyści wiele. Wszak to kolebka cywili-

zacji i kultury śródziemnomorskiej (obok antycznej Grecji). Z braku miejsca chociażby je tylko wymienimy. Forum Romanum u stóp Wzgórza Pałacowego, gdzie znajdowały się cesarskie pałace i świątynie Rzymian oraz inne fora cesarskie (skupiające wówczas wszelką działalność publiczną Rzymian). Circus Maximus na 200 tysięcy widzów i potężny czteropiętrowy amfiteatr Koloseum na 70 tysięcy widzów (z 70 r.), osłaniany w razie niepogody lub prażącego słońca przez specjalnie wyszkolonych niewolników - tam właśnie zginęło mnóstwo dzikich zwierząt, gladiatorów i pierwszych chrześcijan. Majestatyczne Mury Aureliańskie z III w. z monumentalnymi bramami wjazdowymi (portami) do miasta. Podziemne katakumby i bogate w zbiory muzea - tych już nie zdołaliśmy zwiedzić. Okazałe pomniki starożytnych bohaterów - jak chociażby słynny posąg konny Marka Aureliusza w „sercu” Rzymu, na placu Kapitollińskim, genialnie zaprojektowanym przez Michała Anioła (stad właśnie liczą się wszelkie odległości od Wiecznego Miasta). Bogactwa wrażeń dopełniają przebogate i przepiękne fontanny rzymskie, np. kolejne znakomite dzieło Berniniego - Fontanna Czterech Rzek (Nilu, Rio de la Plata, Gangesu i Dunaju) czy najslyniejsza - Fontanna di Trevi (ulubiony temat niezliczonych piosenek), do której każdy turysta wrzuca obowiązkowo monetę, by ponownie tutaj wrócić.

Habemus papa

My jednak przyjechaliśmy do Rzymu nie tylko by go zwiedzać, ale przede wszystkim, by spotkać się z Ojcem Świętym na wspólnym oplatku w auli Pawła VI. Przygotowywaliśmy się do tego spotkania przez całą drogę, ofiarowując w Jego intencji nasze codzienne rozważania różańcowe i nucąc pieśni religijne. Oczywiście nie zapomniano o przyspiewkach kaszubskich

czy towarzyskich. Duszą grupy byli umuzykalnieni i rozspiewani, a także i rozmodleni radni jastarniańscy, że wymienić trzeba chociażby „organistę” Macieja Kohnke czy prowadzącego modlitwy Daniela Selina. Dzielnego w tym wsparcia udzielały im szczególnie „laleczki” z gminy Puck i „jaskółeczka” Ania z miasta Pucka. Czasem nawet poważni radni władysławowscy włączali się do śpiewów. Wszak przecież to głównie oni, jako pierwsi, zainicjowali tę akcję pielgrzymkową. Od całej zaś grupy samorządowej ziemi puckiej przygotowali „Największemu z Rodu Polaków, Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II” dar szczególnie bursztynową figurkę Matki Boskiej Swarzewskiej! Jastarnianie dołożyli do tego owoce morza - okazałego łososia wędzonego na wyrzeźbionej w kształcie ryby drewnianej tacy, przykrytej serwetą z kaszubskim haftem.

Dary przekazano podczas audiencji generalnej, niektórzy dostąpili nawet zaszczytu bliskiego kontaktu z Ojcem Świętym, co w dwutysięcznym tłumie było łaską szczególną. Tak jak i szczególnie były wzruszenia podczas wspólnego dzielenia się oplatkiem i śpiewania kołęd. Radości dopełniły także rozmowy z „naszym” marszałkiem Sejmu, Maciejem Płażyńskim, zarówno w auli Pawła VI, jak i później przy choince z Polski na placu św. Piotra. Czuliśmy się tam jak u siebie, w Gdańsku. Tylko jednak to górale z Zakopanego byli prawdziwymi „bohaterami” tamtego dnia na Watykanie. I nic w tym dziwnego, wszak to oni od lat jeżdżą na oplatki do najważniejszego „Bacy” Watykanu, a jednocześnie jednego z nich, górala z Wadowic. Wzruszenia były więc wspólne dla wszystkich, a oplatki poświęcone osobiście przez Ojca Świętego, zachowane jak relikwie dla najbliższych w naszych rodzinach na zbliżającą się wówczas Wigilię.

Jan Krypa

Od całej grupy samorządowej ziemi puckiej Ojciec Święty otrzymał dar szczególnie - bursztynową figurkę Matki Boskiej Swarzewskiej.

Fot. Jerzy Willa

